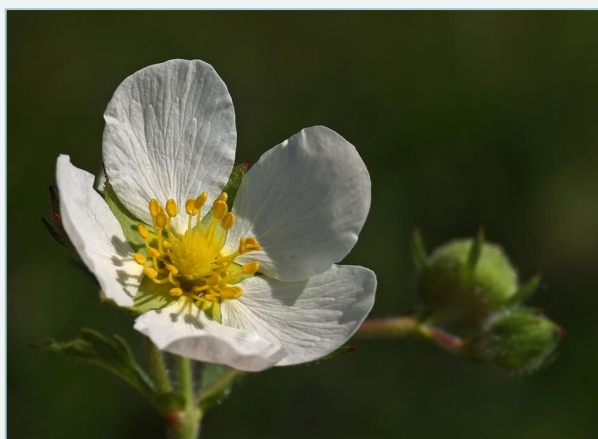

Hvitmure *Drymocallis rupestris*

Rødlistet art

Hvitmure er kjent fra fem lokaliteter i Oslofjordområdet, hvorav en av forekomstene i Oslo er gjenskapt på en tidligere lokalitet ved utsåing av frø fra den andre lokaliteten i Oslo. Arten er varmekjær og lyskrevende og er knyttet til veldrenert og åpen grunnlendt kalkmark.

Status
Kategori kritisk truet (CR) i Norsk rødliste for arter 2010.

Utbredelse av hvitmure. Åpne prikker er forekomster som er gått ut, svarte prikker er intakte forekomster.

Kjennetegn

Hvitmure er eneste norske art i sin slekt i rosefamilien, ei slekt nær den store mureslekta som den tidligere ble regnet til. Hvitmure er en ganske høgvokst og kraftig, flerårig plante. Den er blitt beskrevet som noe midt mellom jordbær og mjørdurt, og det kan man vel kanskje si med litt velvilje. Blomstene sitter i en åpen kvast der de nederste greinene er lengre enn de øverste, slik at blomstene kommer på om lag samme høyde. De fem (sj. seks) blomsterbladene er kvite og frie. Om lag tjue pollenbærere sitter i to kranser. Begeret har et ytterbeger, noe som er vanlig i mange slekter i rosefamilien. Frukten er smånøtter som er omgitt av begeret til de er modne. Hvitmure blomstrer vanligvis i midten av juni. Hele planten er lodden. Bladene er finnete med to til tre par sidesmåblad og et endesmåblad, og småbladene er godt atskilte. Stengelbladene ser femkoblete ut, men to av bladene er litt mindre og er øreblad vokst sammen med bladskafet.

Utbredelse

Hvitmure er bare kjent fra området rundt Oslofjorden, i dag fra følgende kommuner: Oslo, Asker, Nesodden og Moss. Hvitmure har sin hovedutbredelse i Mellom-Europa med spredte forekomster sør-, vest- og nordover til Spania, Frankrike, Skottland, Norge og Sverige. I tillegg er arten kjent fra Marokko, Tyrkia og Kaukasus. Forekomstene i Norge er nokså isolerte og utgjør en del av artens nordgrense. De nærmeste forekomstene ligger i et belte over Sør-Sverige fra Kalmar nord til Dalsland. Det er imidlertid liten mulighet for rekruttering fra svenske forekomster på grunn av ugunstig berggrunn for arten i Dalsland - Østfold.

Biologi

Hvitmure er knyttet til veldrenert og åpen grunnlendt kalkmark. Arten er lyskrevende, varmekjær, og i Norge noe kalkkrevende. Den er ganske konkurransesterk og håndterer gjengroing med urter og gress. Arten er flerårig og setter siderosetter, men den har ikke noen effektiv vegetativ formering. Formeringen er avhengig av frø. Arten er insektpollinert.

Bestandsstatus

Hvitmure vurderes som kritisk truet (CR) fordi den bare er kjent fra noen få forekomster innen et svært begrenset område, med få reproduserende individer, og med en pågående forringelse av artens levested. Arten har vært kjent fra trolig åtte forekomster i Norge, alle på baserikt grunnlendt i Oslofjordområdet. I dag finnes det noen få planter på Jeløya i Moss i Østfold og på Nesodden i Akershus, noen flere på Leangen i Asker i Akershus. Flere planter er kjent fra Tåsen i Oslo. Arten er dyrket opp av frø fra Tåsen-populasjonen og innplantet på en tidligere lokalitet på Ekeberg i Oslo i 1990. Her er den i ferd med å gjenoppbygge en populasjon. Forekomstene av hvitmure i Norge

Hvitmure fra Jeløya i Moss kommune.

er trolig rester etter en større og mer sammenhengende utbredelse i postglasial varmetid (for 7000-3000 år siden). Tilbakegangen for arten er trolig del av en naturlig prosess, men også menneskeskapt fordi dens lokaliteter ligger i den delen av Norge med sterkest nedbygging av natur. De alvorligste truslene mot hvitmure i dag er nedbygging og gjengroing med busker og trær som følge av opphør av beite.

Referanser

Bertilsson, A. 2001. Artfaktablad *Drymocallis rupestris* trollsmultron. ArtDatabanken, SLU.
<http://www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/dry-rupe.PDF>

Engan, G., Båtvik, J. I. & Lindberg, C. 2006. Oppsiktsvekkende funn av solrose *Helianthemum nummularium*, fargemyske *Asperula tinctoria*, bakkeknapp *Scabiosa columbaria* og hvitmure *Drymocallis rupestris* på Jeløy i Moss. Varmetidsrelikter eller dyktig 'forfalskning'. Blyttia 64: 15–32.

Fægri, K. 1970. Norges planter II. Cappelen forlag, Oslo. 338 s.

Fægri, K. & Danielsen, A. 1996. Maps of distribution of Norwegian vascular plants. III. The southeastern element. Fagbokforlaget, Bergen. 129 + 40 s.

Holtan, I., Ursin, M. & Wesenberg, J. 1999. Kriseskjøtsel for hvitmura *Potentilla rupestris* på Tåsen 1999. Firbladet 12, 2: 3.

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European vascular plants north of the tropic of cancer. I-III. Koeltz Scientific Books, Königstein. 1172 s.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk Rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora, 7. utgåve ved Reidar Elven. Det norske samlaget, Oslo. 1230 s.

Stabbetorp, O. E. & Wesenberg, J. 1990. Hvitmure (*Potentilla rupestris*) plantet ut i Ekebergskråninga, Oslo. Blyttia 48: 129–131

Wesenberg, J. 1998. Hvitmura *Potentilla rupestris* på Tåsen er nede i 4 individer - og de første nyetablerte ungplanter observert i Ekeberg-populasjonen. Firbladet.11, 4: 2-3.

Whittington, W. J., Wilson, G. B. & Humphries, R. N. 1988. The germination characteristics of seeds from *Lychnis viscaria* L. (*Viscaria vulgaris* Bernh.), *Potentilla rupestris* L. and *Veronica spicata* L. New Phytologist 109: 505-514.